DEDDF TRIBIWNLYS ADOLYGU IECHYD MEDDWL CYMRU (AELODAETH) 2026

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn ar gyfer Deddf Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (Aelodaeth) 2026 ("y Ddeddf"), a gyflwynwyd i Senedd Cymru ar 13 Ionawr 2026 ac a gafodd y Cydsyniad Brenhinol ar 21 Ionawr 2026. Fe'u lluniwyd gan Grŵp y Prif Weinidog Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Ddeddf. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Ddeddf ond nid ydynt yn rhan ohoni.

CRYNODEB A'R CEFNDIR POLISI

2. Mae'r Ddeddf yn mynd i'r afael â mater technegol sydd wedi ei nodi mewn perthynas â'r maen prawf penodi ar gyfer aelodau meddygol o Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru.

3. Mae'n ofynnol gan baragraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 i aelodau meddygol y tribiwnlys hwn fod yn "registered medical practitioners" ("ymarferwyr meddygol cofrestredig"). Nid yw'r ymadrodd hwn wedi ei ddiffinio yn Neddf Iechyd Meddwl 1983. Fodd bynnag, fe'i diffinnir yn Atodlen 1 i Ddeddf Dehongli 1978 i olygu "a fully registered person within the meaning of the Medical Act 1983 who holds a licence to practise under that Act". Mae adran 5 o Ddeddf Dehongli 1978 yn ei gwneud yn ofynnol i'r diffiniad hwnnw gael ei gymhwyso yn Neddf Iechyd Meddwl 1983 onid ymddengys bwriad i'r gwrthwyneb.

4. Y bwriad polisi yw y dylai fod yn ofynnol i aelodau meddygol gael eu cofrestru o fewn ystyr Deddf Meddygaeth 1983 ond heb unrhyw ofyniad i ddal trwydded i ymarfer o dan y Ddeddf honno.

5. Felly, cyflwynodd Llywodraeth Cymru Fil Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (Aelodaeth) i'r Senedd er mwyn galluogi personau sydd wedi eu cofrestru'n llawn o fewn ystyr "fully registered" yn Neddf Meddygaeth 1983 i gael eu penodi yn aelodau meddygol o Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru, pa un a yw'r personau hynny yn dal trwyddedau i ymarfer ai peidio.

6. Mae'r Ddeddf hefyd yn darparu, pan fo personau wedi eu penodi yn y gorffennol yn aelodau meddygol ond nad oeddent yn dal trwydded i ymarfer neu yr oeddent wedi caniatáu i'w trwydded ddarfod, bod y penodiadau hynny ac aelodaeth y personau hynny o'r tribiwnlys yn ddilys.

7. Mae adran 60(5)(a) o Ddeddf Cymru 2017 yn darparu bod Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru yn gyfrifol am gynnal trefniadau priodol ar gyfer, ymhlith materion eraill, hyfforddi aelodau o dribiwnlysoedd Cymru o fewn yr adnoddau sy'n cael eu rhoi ar gael gan Weinidogion Cymru. Mae Deddf Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (Aelodaeth) 2026 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gynnal adolygiad o'r trefniadau hyfforddiant a gynhelir gan Lywydd Tribiwnlysoedd Cymru o dan adran 60(5)(a) o Ddeddf Cymru 2017 ar gyfer aelodau meddygol o Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru nad ydynt yn dal trwyddedau i ymarfer o dan Ddeddf Meddygaeth 1983.

8. Mae'r Ddeddf wedyn yn gosod dyletswydd bellach ar Weinidogion Cymru i gyhoeddi adroddiad o'r adolygiad heb fod yn hwyrach na 12 mis ar ôl y diwrnod y daw i rym (daeth y Ddeddf i rym ar 22 Ionawr 2026).

9. Y bwriad polisi yw sicrhau bod trefniadau hyfforddiant digonol ar waith fel y caiff gwybodaeth broffesiynol yr aelodau meddygol hyn, er nad oes ganddynt drwydded i ymarfer, ei chadw'n ddigon cyfredol.

10. Effaith y Ddeddf fydd newid y gofynion cymhwyso ar gyfer aelodau meddygol er mwyn galluogi unigolion sy'n bersonau sydd wedi eu cofrestru'n llawn o fewn ystyr "fully registered person" yn Neddf Meddygaeth 1983 ond nad ydynt yn dal trwydded i ymarfer gyfredol o dan y Ddeddf honno i eistedd fel aelodau meddygol o Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru. Drwy osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i adolygu'r hyfforddiant a drefnir gan Lywydd Tribiwnlysoedd Cymru ar gyfer aelodau meddygol heb drwydded i ymarfer ac i gyhoeddi adroddiad ar yr adolygiad hwnnw, ei nod yw sicrhau bod y ddarpariaeth yn ddigonol er mwyn cadw gwybodaeth broffesiynol aelodau meddygol nad ydynt yn ymarfer yn gyfredol.

TROSOLWG CYFFREDINOL O'R DDEDDF

11. Mae'r Ddeddf yn cynnwys pedair adran fer.

SYLWADAU AR YR ADRANNAU

Adran 1 - Aelodaeth Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru

12. Mae adran 1 yn diwygio Atodlen 2 i Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, sy'n gwneud darpariaeth ynghylch Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru.

13. Mae paragraff 1(b) o Atodlen 2 i Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 yn darparu bod rhaid i Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru gynnwys aelodau, y cyfeirir atynt fel "medical members", sy'n ymarferwyr meddygol cofrestredig.

14. Mae adran 1(3) o'r Ddeddf yn mewnosod diffiniad o'r term "registered medical practitioner" ym mharagraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf Iechyd Meddwl 1983. Diffinnir y term i olygu person sydd wedi ei gofrestru'n llawn o fewn ystyr "fully registered person" yn Neddf Meddygaeth 1983 (ni waeth a yw'r person hwnnw yn dal trwydded i ymarfer o dan y Ddeddf honno).

15. Mae adran 1(3) o'r Ddeddf yn diwygio paragraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 ymhellach i ddarparu, os, cyn dwyn i rym y diffiniad newydd hwn o "registered medical practitioner", nad oedd person a benodwyd yn aelod meddygol yn dal trwydded i ymarfer o dan Ddeddf Meddygaeth 1983 (pa un ai ar yr adeg y'i penodwyd neu ar unrhyw adeg arall ers hynny), nad effeithir ar ddilysrwydd penodiad y person i Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru na'i aelodaeth o'r tribiwnlys hwnnw yn ystod y cyfnod hwnnw.

Adran 2 – Hyfforddiant ar gyfer aelodau meddygol nad ydynt yn ymarfer

16. Mae adran 2(1) o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gynnal adolygiad o'r trefniadau hyfforddiant a gynhelir gan Lywydd Tribiwnlysoedd Cymru o dan adran 60(5)(a) o Ddeddf Cymru 2017 ar gyfer aelodau meddygol o Dribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru, nad ydynt yn dal trwyddedau i ymarfer o dan Ddeddf Meddygaeth 1983. Mae adran 60(5)(a) o Ddeddf Cymru 2017 yn gwneud Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru yn gyfrifol am gynnal trefniadau priodol, o fewn yr adnoddau sy'n cael eu rhoi ar gael gan Weinidogion Cymru, ar gyfer nifer o faterion gan gynnwys hyfforddi aelodau o dribiwnlysoedd Cymru.

17. Mae adran 2(2) o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gyhoeddi adroddiad o'r adolygiad y maent wedi ei gynnal o dan adran 2(1) o'r Ddeddf heb fod yn hwyrach na 12 mis ar ôl y diwrnod y daw'r Ddeddf i rym.

Adran 3 - Dod i rym

18. Mae adran 3 yn darparu y daw'r darpariaethau a nodir yn y Ddeddf i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Cydsyniad Brenhinol. Cafwyd y Cydsyniad Brenhinol ar 21 Ionawr 2026.

Adran 4 – Enw byr

19. Mae adran 4 yn nodi enw byr y Ddeddf Deddf fel Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (Aelodaeth) 2026.

COFNOD Y TRAFODION YN SENEDD CYMRU

20. Mae'r tabl a ganlyn yn nodi'r dyddiadau ar gyfer pob cyfnod o hynt y Ddeddf drwy'r Senedd. Gellir cael Cofnod y Trafodion a rhagor o wybodaeth am hynt y Ddeddf hon ar wefan y Senedd ar:
Deddf Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru (Aelodaeth) 2026

Cyfnod	**Dyddiad**
Cyflwynwyd	13 Ionawr 2026
Cyfnod 1 - Dadl	13 Ionawr 2026
Cyfnod 2 Pwyllgor Craffu – ystyried y gwelliannau	14 Ionawr 2026
Cyfnod 3 Cyfarfod Llawn – ystyried y gwelliannau	14 Ionawr 2026
Cyfnod 4 Cymeradwywyd gan y Senedd	14 Ionawr 2026
Y Cydsyniad Brenhinol	21 Ionawr 2026